

ISSN 1300-7963
HAZİRAN 2009

SAYI: 202
YEDİ LİRA

TİYATRO

tiyatro

A Y L I K T İ Y A T R O D E R G İ S İ

ORIENT EXPRES

Editörden
Aşır Kargın

Theatre Orient Express Yola Çıktı

**Gencecik İki Tiyatro İnsanı:
Gülriş Sururi - Engin Cezzar**

Ömer F. Kurhan: "Evet, İkinci Bir Theope Var"

SWGP-A
MAX-72

Sadık Seyirci

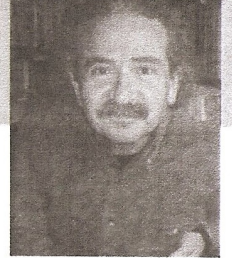
Ev İçinde Neler Oluyor?

“Evlilikte Ufak Tefek Cinayetler” /oyun atölyesi

M. Sadık Aslankara

sadikaslankara@tiyatrodergisi.com.tr

Sahnede izlediğimiz oyunu, ele aldığı konuyla sınırlandırmaya girişmek ya da yalnızca bu tarafından ona bakmak doğru mu? Biz, izleyici olarak konusundan, anlattığı “hikâye”den yola çıkarak oyundan içeri gireriz belki ama alımlayıcı olarak bunu aşıp konuya, anlatılan hikâyeye değil, sunulma, anlatılma, kurulma biçimine, sonuçta oyunun bütün olarak yapılandırılışındaki hünere bakarız...

İzlediğimiz oyunların yıllar sonraya ancak üzerimizde, içimizde bıraktığı tortuyla kaldığını söylemek olanaklı görünüyor bana. Kaldı ki bunu yaşamımızda bir biçimde deneylemiştir de zaten... Öyle ya, geçmişten günümüze anımsamalar, çağrışımlarla bizdeki varlığını koruyan oyunlar acaba hangi etkilerle nerelerden sızarak buna yol açıyor dersiniz?

Aradan yıllar geçtikten sonra, oyunu işte bu türde tortularla anımsarız; oyundaki konuyla ya da anlatılan hikâyeye değil... Nitekim konu, anlatılan ne olursa olsun yüzen su dalgaları gibi yayılsa da sonunda varıp bir izleğin etkilerinde sönecek, ona

katılacaktır... Diyeceğim oyunlarda konu, söz konusu izlekler nedeniyle gölgede kalır zaten. Hikâye de, oyunun dolantıları, dramatik aksları arasında erir gider...

Bu çerçevede sanatın, tiyatronun, konu ya da hikâye olarak toplumu, toplumla ilgili herhangi kesiti ele almadan da toplumsal işlevini yerine getireceği gözardı edilebilir mi hiç? Tek tek insanda onu biçimlendiren toplumu, toplumda bireyin erkesini göremiyorsak eğer, ortada iyi biçimlendirilmemiş bir oyun var demektir olsa olsa...

Bundan ötürü birey yaşamının kesitlerini işleyen bir oyun hiç kuşku yok ki toplumun herhangi evresindeki kimi dönüşümleri de getiriyor demektir sahneye... Kimi sözümona toplulukların bunun tam tersi boyutta, kendilerini toplumsal ivmelerin, eylemlerin odağı gibi aldıkları, üstelik epeyce söz söyleyip patırtı gürültü çıkardıkları halde sergiledikleri oyuna belki bir miting havası yansıtılabildikleri ancak bunu ne yazık ki sahnede

bir türlü toplumsal bir oyuna dönüştüremedikleri de gözlenmemiş değildir, bilmiyor olamazsınız...

Demek ki sürekli toplumcu-toplamsalcı çizgide dağar belirleyen toplulukların toplumcu kimliğe sahip oldukları savlanamayacağı gibi bireysel sorunlara ya da bireyin dramına, hatta bunalımlarına özgülenmiş oyunlarla seyirci karşısına çıkan toplulukların bireyci tiyatro yaptıklarını ileri sürmek de bir o kadar havada kalacaktır...

Adı bildik ya da bilinmedik milyonlarca oyuncu bizi hep insanla, sorunlarla boğuşan, kendi kişiliğini özgürce yaşamaya çabalayan bireyle tanıştırap yüz yüze getirmedi mi?

Ev içinde olup bitenlere işte bu açıdan yaklaşmak, böyle bakmak gerekiyor yanılmıyorsam...

Bireyin "De Hali", "Den Hali", Yahn Hali...

Gerçekten özellikle son yıllarda, bireyin sorunlarına yönelik ya da bireysel dramlarla içli dışlı izlediğim öyle çok oyun oldu ki, bir ölçüde bunları kanıksadığımı bile söyleyebilirim artık...

Özellikle apartman daireleri, hatta otel odaları gibi sıkışık uzamlara sığınıp küçük salonlarda tiyatro yapmaya girişmiş, ötesinde az kişili oyunlarla seyirci karşısına çıkmayı varlık nedenine dönüştürmüş topluluklar bir açıdan belki zorunlu olarak bu türde

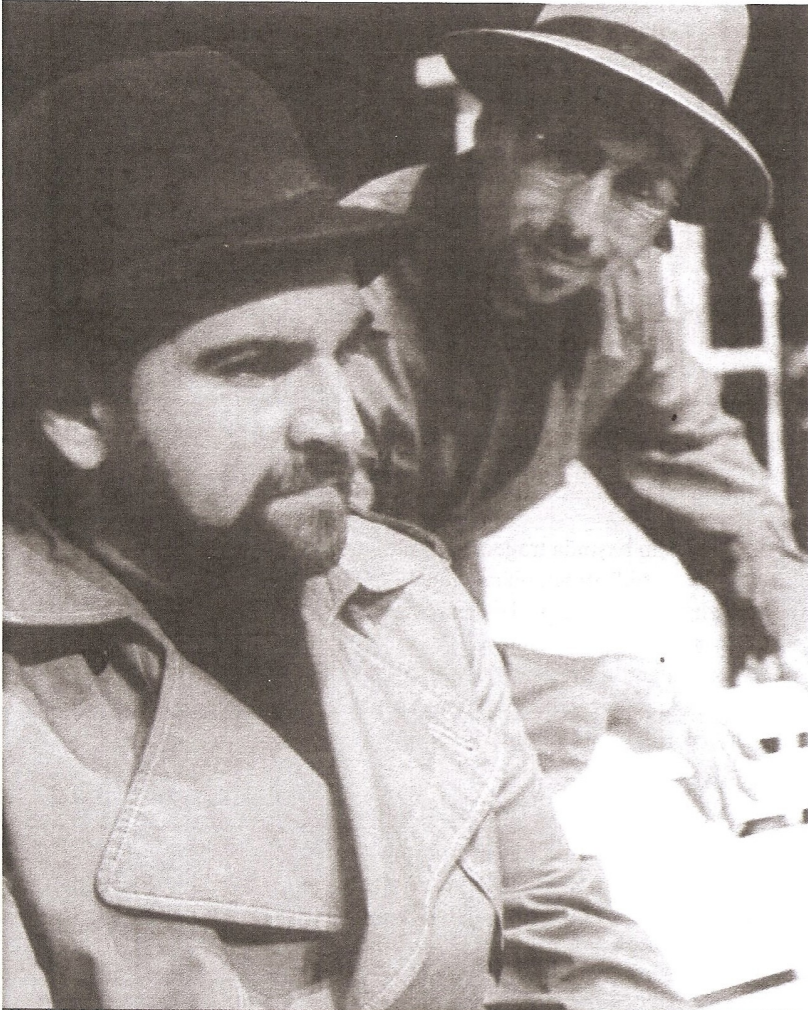
oyunlara yöneliyor.

Ne ki, tiyatro bin yıllardır bu işi yapmıyor mu? Adı bildik ya da bilinmedik milyonlarca oyuncu bizi hep insanla, sorunlarla boğuşan, kendi kişiliğini özgürce yaşamaya çabalayan bireyle tanıştırap yüz yüze getirmedi mi?

İşte izlediğim iki oyun, söylediklerimi bütünüyle karşılayan, bu bağlamda bireyin sorunsallarını sahne plastiği içinde toplumsallaştırarak bütünleyen yapısıyla dikkati çekiyor. İlki, ikinci mevsimini de başarıyla tamamlayan Eric-Emmanuel Schmitt'ten Şehsuvar Aktaş'ın çevirip Kemal Aydoğan'ın yönettiği, Haluk Bilginer ile Vahide Gördüm ikilisinin sunduğu, Oyun Atölyesi yapımı **Evlilikte Ufak Tefek Cinayetler**; ikincisi ise Peter Asmussen'den Eda Söylerkaya'nın çevirip Tufan Karabulut'un yönettiği Tiyatro Fora yapımı **Kumsal**.

Tiyatro Fora'dan izlediğim ikinci oyun bu... Daha önce Marco Antonio De La Parra'dan Deniz Yüce'nin çevirdiği, yine Tufan Karabulut'un yöneterek Arda Kavaklıoğlu'yla birlikte sunduğu **Günlük Müstehcen Sırlar**'ı izlemiştim...

Karabulut'la Kavaklıoğlu, belli, birlikte yürütüyorlar Tiyatro Fora'yı. İzlediğim bu iki oyun, onların tiyatrosal yönelişlerine değgin önemli ipuçları barındırıyor elbette. İşlerinde titizlenen, ötesinde

"Günlük Müstehcen Sırlar"/Tiyatro Fora

"Evlilikte Ufak Tefek Cinayetler" /oyun atölyesi

"Kumsal"/Tiyatro Fora

herhangi tiyatro topluluğunun işlevsel bir tabanı bulunması gerektiği kanısında olduklarını gösteren yaklaşımları ilk ağızda algılanabiliyor hemence...

Topluluk, **Günlük Müstehcen Sırlar**'da Freud'la Marx'ı bir kent parkında buluşturup kimi toplumsal konumları, oluntuları bizimle tartışmışlardı... Bu kez dört oyuncuyla yeni bir karşılaşmanın, buluşmanın kapısını aralıyor topluluk.

Tatil için aynı otele gelen iki çift, birbirleriyle tanıştıktan sonra bu تنها kıyıda kendi kırıklarını onarmak şöyle dursun, süreç içinde daha beter kırılıyorlar. Yıllar boyu sürecek yaz oteli arkadaşlığı, farklı uzantılar eşliğinde birbirlerinin yaşantısına sızarken şaşırtıcı dönüşümlere de yol açıyor elbette.

İki karı-koca, dört duvar ya da bunun tersi; dört yalnızın iki boyuttan oluşan yaşamı... Peşleri sıra kendilerini izleyen bunalım, mutsuzluk. Ne var ki hazır yaşam reçetesi, mutluluk drajesi arıyor dördü de, biriyle kol kola ama bir o kadar da birbirine uzak düşen ayrılıklarla...

Nedir bu? Bireyin bütün hallerinden sıyrılmışlığı, artık en yalın hale varmışlığıdır kuşkusuz... Bu yalınlık, uykuda gezerlik halidir bir açıdan... Birbirlerini görmeden, birbirlerini duymadan birbirlerine doğru yol alıyor gibidirler sanki...

Gerek Kavaklıoğlu ile eşini yansılayan Evrim Solmaz; gerekse Karabulut'la karısını oynayan Rana Mamathoğlu, içimizde burkuntular yaratıp **Kumsal**'ı hüznünlü tatlar olarak izlememizi sağlıyor denebilir.

Bir İzlek Olarak İletişimsizlik...

İzlek olarak "iletişimsizlik" başlığıyla andırabileceğimiz bir olgu kuşkusuz bu! İki karı

koca dört kişi birlikte yemek yiyebiliyorlar, eğlenebiliyorlar, hatta sevişebiliyorlar ama birbirlerinin yüreğine, ruhuna değemiyorlar bir türlü...

İkinci Dünya Savaşı'ndan, belki de Birinci Dünya Savaşı'nın "kayıp kuşak"ından bu yana baskın biçimde yaşanan bir varoluş sorunsalı başlığı altında ele almak da olası konuyu. Öyle ya, varoluş sorunsallarının gündemde kaldığı, varoluşçu felsefenin ise geçen yüzyıl içinde, hemen herkes tarafından en azından yaşamlarının bir diliminde hiç değilse bir kez olsun paylaşılmış, benimsenmiş olduğu söylenebilir pekâlâ...

Peki, bu izlek bu kadar mı yeni? Olabilir mi? Tiyatronun ilk yazılı metinlerinden, doğunun özgül tiyatrosundan modern tiyatroya hatta bizim geleneksel tiyatromuzla seyirlik oyunlarımıza dek bu izlekle bu başlık altında değilse de daha başka başlıklar altında sürekli karşılaştığımız görmezden gelinebilir mi?

Nitekim daha işin başında tragedik kahramana yüklenen "yalnızlık", örnek olarak alınabilir. Sonra onun yalnızlığı, göçmenliği kadar yersiz yurtsuzluğu, gurbet duygusu, sonsuzca arayışı da anımsanabilir öte yandan. Bu arada Odysseus'tan Anadolu'daki şu bizim kapı kapı gezen dervişlerimize bu izleğin ne çok değişkeyle nice kahramanda sürdüğü nasıl görmezden gelinebilir?

İletişimsizlik belki sonradan katıldı söz dağarımıza ancak buna çağdaş yakınlıklarla eklemenebilecek başka sözcükleri de dikkate almak gerekir herhalde bu arada. Yabancılaşma, yabancılık, yadırgama, bunalım, kaygı vb. bunlar arasında anılabilir...

Bütün bunların, çözümsüzlük örgüsünde ciddi birer

dayanak oluşturacağı ortada... Aynı zamanda bunun tiyatro sanatının dramatik yapısı için ne büyük olanak olduğu da...

Aile ise, toplumsal yapılanma, bireysel işbirliği, sınıfsal ilişkilendirme, mülkiyetle, devletle bağlantılanma temelinde bütün sıkıntıların göstereni olarak da önemli bir rol oynuyor kuşkusuz...

Burada toplumun kilit kurumu olarak evliliğin de bütün değişkeleriyle karşımıza gelmesi çok olağan elbette. Hatta bir açıdan evlilikle aşkın karşı karşıya getirildiğini söylemek bile olanaklı görünüyor...

Çağımızın Tragedik Yapısı Aile...

Oyun Atölyesi'nin bir seyir şöleni halinde sunduğu **Evlilikte Ufak Tefek Cinayetler**, bir açıdan bütün bu gerçeklerle bir kez daha yüzleşmemizi sağlayan bir olgular-yapılar demeti halinde karşımıza çıkarak tiyatro sanatının bütün zenginliğiyle kendini gösterdiği bir düzleme dönüşüyor.

O halde aile tabanına dayalı oyun sahnelemek, hiç kuşkusuz aynı zamanda bir toplumsal paradokslar bütününü neşterlemek anlamına da geliyor...

Böyle olunca, **Evlilikte Ufak Tefek Cinayetler**, yalınkat bir aile komedisi değil, hukuktan ahlâka toplumsal yapının bütününün sorgulandığı ciddi bir oyuna dönüşüyor. Kılcal damarlarıyla tüm sahneye yayılan, bu yanıla seyirciyi oyunun edilgen seyircisi olmaktan çıkarıp etkin katılımcısı yapan bir oyun bu: Bunun böyle bir biçimsel bütünlükle gerçekleşmesinde hiç kuşkusuz yönetmen olarak Kemal Aydoğan'ın payı üzerinde durulmalı ilkin.

Sonra da iki büyük oyuncuya getirilmeli söz: Haluk Bilginer'le Vahide Gördüm'e...

Nitekim mendereslerle akan nehir gibi yorumluyor oyunu iki oyuncu. Yanı sıra geri sarışlar, hafif ileri atılır gibi yapıp bir kuytuya dolmalar, sonra bir küçük setten bir anda dökülüvermeler... Her an değişen, sahnenin coğrafyasında bireyle ailenin, toplumun çatışmaları arasında çığ gibi büyüyerek ilerleyen bir oyunculuk...

Burada toplumun kilit kurumu olarak evliliğin de bütün değişkeleriyle karşımıza gelmesi çok olağan elbette. Hatta bir açıdan evlilikle aşkın karşı karşıya getirildiğini söylemek bile olanaklı görünüyor...

Oyun yazarı bu olguyu entelektüel boyutta almış olmakla birlikte Şehsuvar Aktaş'ın **Evlilikte Ufak Tefek Cinayetler**'i neredeyse Türkçe söylediği, oyunun adına bakılarak da ileri sürülebilmiş gibi geliyor bana, Sonrasında yönetmenle oyuncuların çabaları da buna eklenmeli. Gerçekten de gerek Kemal Aydoğan gerekse Haluk Bilginer, Vahide Gördüm ikilisi oyunu entelektüel soğukluktan kurtarıp ona sıcaklık, içten bir hava katıyor. Ancak oyunu asla yerlileştirmeye yeltenmiyor hiçbiri. Bu, ustalık kadar kendine güveni de gerektiriyor elbette. Bu ise Oyun Atölyesi'nin neredeyse çizgisine dönüşmüş durumda...

Bu kimliğiyle Oyun Atölyesi sürekli izlediğim bir topluluk... Tiyatro Fora ise, bundan sonraki oyunlarını da merakla bekleyeceğim genç bir topluluk...

Andığım oyunlar ne işe mi yarıyor peki? Ne işe yarayacak? Güzel bir seyir gereksinimimizi karşılıyor ilk önce...

Tiyatro sanatı da bu seyir gücüyle var değil mi zaten?

"Kumsal"/Tiyatro Fora